

Ceratophyllum tanaiticum (*Ceratophyllaceae*) в озерах дельти р. Супій (Середнє Придніпров'я)

Василь Л. ШЕВЧИК, Ігор В. СОЛОМАХА, Володимир А. СОЛОМАХА

ННЦ "Інститут біології та медицини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка

вул. Володимирська, 64/13, Київ 03680, Україна

shewol@ukr.net

i_solo@ukr.net

v.sol@ukr.net

Shevchyk V.L., Solomakha I.V., Solomakha V.A. *Ceratophyllum tanaiticum* (*Ceratophyllaceae*) in lakes of the Supiy River Delta (Middle Dnipro area). Ukr. Bot. J., 2017, 74(4): 355–359.

NSC Institute of Biology and Medicine, Taras Shevchenko National University of Kyiv

64/13, Volodymyrska Str., Kyiv 03680, Ukraine

Abstract. A rare relict species, *Ceratophyllum tanaiticum*, was found in three lakes during surveys of floodplain vegetation in the lower reaches of the Supiy River (Cherkasy Region, Ukraine). These lakes are located on the left bank of the Supiy River, near its confluence with the Dovhun River, which is actually one of the former riverbeds of the Dnipro River. The studied area is represented by floodplain complexes formed by segments of the old floodplain, terrace depressions nearby and upland terrace. There are many small (less than several ares in area) bayou lakes, filled with water during floods, which due to special character of underlying surface (fascia of fine-grained sand and loam) dry out very slow during periods of low water levels in late summer and autumn. The localities of *C. tanaiticum*, where it plays a role of codominant and assectator in hydrophyte communities, represent habitats of little overgrown drying eutrophic reservoirs with organogenic benthic sediments. Plant communities featuring species identify relatively clean reservoirs. Ensuring sufficient water level in specific reservoirs – drying bayou floodplain lakelets – in the first half of vegetation season may be considered as the main conservation measures for *C. tanaiticum*.

Keywords: *Ceratophyllum tanaiticum*, protection, Supiy River Delta, Middle Dnipro

Вступ

Інтерес до вивчення *Ceratophyllum tanaiticum* Sapegin визначається насамперед недостатніми відомостями про його ареал і особливості поширення на території України (наведений для Лівобережжя, півдня країни та Криму) (Dubyna et al., 1985; Chorna, 2006), у Східній та Центральній Європі, Західному Казахстані, на Кавказі (Tzvelev, 2001). Наразі в літературі трапляються дещо суперечливі висновки щодо його розповсюдження. Вид характеризують і як понтійсько-каспійський, і як реліктовий причорноморський ендемік, і як кавказько-східноєвропейський (Dubyna et al., 1985; Les, 1986; Tzvelev, 2001), а за найновішими даними він виявлений і в Угорщині (Csiky et al., 2010). Таким чином, постає питання про тип його ареалу та сучасний характер поширення на території України. Окрім цього, з огляду на рідкісність цього виду та необхідність його охорони, досить

важливим є дослідження особливостей репродукції, біології, фітоценології в умовах конкретних місцезростань.

Матеріали та методи

Об'єктом досліджень стали нові місцезнаходження виду *C. tanaiticum* у пересихаючих озерах старичного походження. Для їхнього виявлення і вивчення нами застосовано загальноприйняті польові (детально-маршрутний, відбору гербарних зразків, рекогносцирувальний), камеральні (опрацювання літературних джерел та гербарних фондів, статистична обробка даних) методи. У виявлених місцезнаходженнях нами виконано геоботанічні описи. Ценотичну приуроченість виду характеризували на засадах школи Ж. Браун-Бланке (Solomakha, 2008). Назви видів наводяться переважно за таксономічним зведенням С.Л. Мосякіна та М.М. Федорончука (Mosyakin, Fedoronchuk, 1999).

Гербарні зразки *C. tanaiticum* із виявлених місцезнаходжень передано до Гербарію Інституту бота-

ніки НАН України (КН), Гербарію Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ) та до фондів Канівського природного заповідника.

Результати та обговорення

Ceratophyllum tanaiticum у межах роду належить до окремої секції *Muricatum* (Les, 1989). У 1997 р. за созологічним статусом (I – indeterminate) цей вид був одним із 28 видів флори України, що визнавалися як такі, для яких можуть існувати окремі загрози існування у межах ареалу (Walters, Gillett, 1998). Згідно з останньою версією списку МСОП видів під загрозою зникнення (<http://www.iucnredlist.org/details/167834/0>) *C. tanaiticum* відноситься до категорії DD (Data Deficient, ver. 3.1), для видів якої недостатньо даних, щоб зробити обґрунтовану оцінку щодо потреби охорони цього виду. Більшість дослідників указують на наявність загроз існуванню його популяцій та необхідність охорони всіх місцезростань (Csiky et al., 2010; Davydenko, 2014). Також вид включений до Європейського Червоного списку (R), в Україні внесений до списку охоронюваних макрофітів (Dubyna et al., 1993), а також включений в офіційні переліки охоронюваних видів Дніпропетровської, Запорізької, Київської та Одеської обл. України (Andriyenko, Perehrym, 2012). Угрупування за його участі в ролі домінанта та співдомінанта включені до Зеленої книги України (Zelena knyha..., 2009).

Для Лісостепу України цей вид відомий з території Зміївського р-ну Харківської обл. та з водойм долини р. Сула в околицях с. Велика Бурімка Чорнобаївського р-ну Черкаської обл. (Dubyna et al., 1985; Chorna, 2006). Очевидно, що із цих місцезнаходжень вказується про наявність виду на території Національного природного парку "Нижньосульський" (Halchenko, 2012). Нами також підтверджено поширення *C. tanaiticum* у межах цього парку на островах Жовніно та Чубарове (Smolyar et al., 2016).

Ceratophyllum tanaiticum є вільно плаваючою у товщі води рослиною з дуже тонким і довгим стеблом понад 100 см завдовжки. Листки розміщені в густих, зближених кільцях, 3–4-вилчато-розсічені на ниткоподібні частки, м'які, світло-зелені, іноді з коричневим відтінком. Розмножується насінням. Запилення відбувається під водою. Квітує рослина під водою в травні–червні. Плід розміром

3,0–5,0 × 2,0–2,5 мм на помітній ніжці, овальний, сплющений, коричневого кольору, із шипами, з яких два нижніх довші за інші. Вид вважаємо однорічником, оскільки в циклі його розвитку не виявлено зимуючих бруньок.

Особливістю репродуктивного процесу є переважно насіннєве, а не вегетативне, як в інших видів роду. Відтворення в популяціях та здатність насіння зберігати схожість упродовж 2–3 років забезпечує формування насіннєвого банку на дні водойм, і, таким чином, сприяє виживанню популяцій у конкретних локалітетах.

Ceratophyllum tanaiticum було виявлено спочатку в акваторіях трьох озер, що знаходяться на ділянці заплави в межах кілометрової смуги лівого берега р. Супій на відріжку від моста по дорозі між селами Дмитрівка та Матвіївка до її впадіння у р. Довгун, яка, ймовірно, є одним із залишкових та затухаючих русел Дніпра. Ця територія представлена заплавами комплексами, сформованими сегментами старої заплави, притерасних знижень та борової тераси. Рельєф її рівнинний. Поверхня складена здебільшого заплавами та старичним алювієм. Переважають фації центральної заплави із малопотужними лінзами суглинково-супіскового матеріалу, фації притерасної частини заплави із прошарками глин і старичні й озерні фації з тонкозернистими пісками та суглинками, що утворювались під час періодичного повеневого поновлення водотоку. На цих поверхнях трапляється багато невеличких (площею, меншою кількох ар) озер старичного походження, що наповнюються водою під час повеней та дуже поступово, в зв'язку з описаними особливостями підстилаючої поверхні, висихають під час пізньолітніх та осінніх межень.

Нами 30.06.2016 відмічені угруповання з участю *C. tanaiticum* в одному із пересихаючих озерець глибиною 20–100 см. Озерце площею близько двох ар знаходиться в прибережній частині гирла р. Супій серед сосново-дубового лісу. В прибережній смузі із добре зволженими ґрунтами сформовані густі зарості дерев (зімкнутість 0,8–0,9) та кущів з високою участю видів *Ulmus laevis* Pall., *Quercus robur* L., *Amorpha fruticosa* L., що спричинює високе затінення акваторії озера. Майже вся акваторія озера зайнята угрупованням з домінуванням *C. tanaiticum* (70%). Сумісно зростають *Lemna minor* L. (5%), *Lemna trisulca* L. (+). На мілководді трапляються поодинокі рослини *Oenanthe aquatica* (L.) Poir. та *Iris pseudacorus* L. Ймовірно, формуванню високої

щільності особин у відмічених місцезростаннях сприяли умови зимівлі насіння у попередні роки. Так, за даними метеостанції Канівського природного заповідника середня температура з 23.11.2014 до 18.02.2015 становила $-1,8^{\circ}\text{C}$, що значно тепліше від багаторічних показників. Упродовж зимового періоду 2014–2016 рр. зниженню температури постійно передували снігопади й відлиги. Можливо, висока стійкість популяцій виду пов'язана із фітоценотичним оточенням, адже все узбережжя водойми знаходиться серед лісової рослинності, де переважно ростуть листопадні дерева. Опале листя, що акумулюється на дні, очевидно, сприяє виживанню насіння взимку.

На відкритій ділянці заплави, в іншому озері округлої форми площею близько 10 ар, де прибережні мілководдя заросли рослинами *Typha angustifolia* L. та *Iris pseudacorus*, виявлені смуги та фрагменти із домінуванням *Oenanthe aquatica* (10%), де зрідка в ролі асектатора зростає і *C. tanaiticum*. Значна участь тут таких видів, як *Galium palustre* L. (3%) та *Agrostis stolonifera* L. (5%). Як асектатори трапляються також *Potamogeton lucens* L. і *Veronica anagalis-aquatica* L. У центральній частині цього ж озера *C. tanaiticum* трапляється в ролі асектатора в угрупованнях *Lemnetum minoris* Th. Müller et Gërs 1960. Домінантом тут є *Lemna minor* (80%). Трапляються також *Lemna trisulca* (+), *Spirodela polyrrhiza* (L.) Schleid. (+) і *Salvinia natans* (L.) All. (+).

Ще одне (четверте) невеличке (площею до 1 ар водного плеса) мілководне й пересихаюче озерце із зростанням *C. tanaiticum* виявлено на відстані близько 4 км у напрямку на північ від гирла р. Супій, обабіч ґрунтової дороги. По периферії воно оточене суцільною стіною заростей прибережно-водної рослинності із домінуванням на окремих фрагментах таких видів, як *Acorus calamus* L., *Equisetum fluviatile* L., *Scirpus lacustris* L., *Typha latifolia* L., *T. angustifolia*. На ділянці водного плеса цього озера та в місцях із рідкостойними рогозами з однаковою участю трапляються *C. tanaiticum* (5%), *Lemna trisulca* (5%) та *Utricularia vulgaris* L. (5%), а також *Lemna minor* (+), *Salvinia natans* (+), *Hydrocharis morsus-ranae* L. (+). На звільнених з під води периферійних ділянках дна нами також виявлено *C. tanaiticum* під шаром зелених нитчастих водоростей, що свідчить про приуроченість виду до даних біотопів. Відомо, що при пересиханні водойм він зберігається в плодах обсохлих донних відкладів.

Виконані нами геоботанічні описи демонструють досить різноманітний характер його асоціювання, що узгоджується із даними інших дослідників (Davydenko, 2014). На думку українських фітосоціологів (Dubyna, 2006), ценологія *C. tanaiticum* обмежується асоціацією *Ceratophylletum tanaitici* Dubyna 2006 союзу *Ceratophyllion demersi* Den Hartog et Segal 1964 порядку *Potametalia* W. Koch 1926 класу *Potametea* Klika in Klika et Novak 1941. Ця асоціація діагностується єдиним видом *C. tanaiticum* та об'єднує угруповання евтрофних замкнутих, рідше слабкопроточних прісноводних і слабко-солонуватоводних водойм зі слабколужною реакцією середовища, з мулистими донними відкладами з домішкою детриту, товщею води 40–70 (100) см. Ці угруповання поширені в озерах, затоках річок, внутрішньоплавневих водоймах, на мілководді штучних водосховищ, у ставках, затоплених кар'єрах торфорозробок, занедбаних меліоративних каналах у південно-східній частині Лісостепу (Solomakha, 2008). Таким чином, у результаті нашого дослідження отримана інформація про розширення ареалу цього синтаксону на північну частину Лівобережного Лісостепу.

За результатами аналізу описів встановлено, що найчастішими супутниками *C. tanaiticum* є види-макрофіти добре прогрітих водойм (*Potamogeton lucens*, *Salvinia natans*, *Utricularia vulgaris*, *Lemna minor*, *Spirodela polyrrhiza*). Можливо, в подальшому отримані нові фітоценотичні матеріали дозволять змінити його синтаксономічне положення.

В екологічному відношенні виявлені нами місцезнаходження *C. tanaiticum* цілком репрезентують біотопи виду – малозарослі евтрофні водойми, що пересихають, з органічними донними відкладами (Dubyna, Didukh, 2004). Фітоценози з його участю індикують їх як умовно чисті (Baranovskyi, Aleksandrova, 2006), що є важливим для біоіндикаційних досліджень та з'ясування загальної екологічної ситуації регіону.

Висновки

На основі наших досліджень можна стверджувати, що зростання *C. tanaiticum* у внутрішніх водоймах дельти р. Супій та наявність угруповань гідрофітів із його асоційованістю визначає соціологічну пріоритетність виду. Дана локальна популяція його може слугувати моделлю для вивчення його біології та джерелом діаспор для відтворення популяцій в

інших водоймах регіону. Основними заходами збереження *C. tanaiticum* можна вважати забезпечення достатнього рівня води в першу половину вегетаційного періоду в пересихаючих заплавах озерах та охорону біотопів, де вид зростає, від різного роду можливих деструкційних впливів господарської діяльності. Зважаючи на досить обмежене поширення рідкісного виду *C. tanaiticum* в Україні та специфічність біотопічної приуроченості його популяцій, на наш погляд, вважаємо за доцільне внести вид до Червоної книги України. Нами раніше було наведено коротке повідомлення про зростання *C. tanaiticum* у гирловій області пониззя р. Сула (Smolyar et al., 2016). Саме ці знахідки виду в охарактеризованих місцезнаходженнях дозволяють доповнити список флори вищих судинних рослин Полтавської обл. і Лівобережного Придніпров'я, оскільки раніше він для цих територій (Ваурак, 1997; Конспект..., 1998; Ваурак, Stetsyuk, 2008) не наводився, та розширити уявлення про поширення фітоценозів з його участю.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Andriyenko T.L., Perehrym M.M. *Ofitsiyni pereliki rehionalno ridkisnykh roslyn administratyvnykh terytoriy Ukrainy (dovidkove vydannya)*, Kyiv: Alterpress, 2012, 148 pp. [Андрієнко Т.Л., Перегрим М.М. *Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання)*, Київ: Альтерпрес, 2012, 148 с.].
- Baranovskiy V.O., Aleksandrova A.O. In: *Problemy lisovoi rekultyvatsii porushenykh zemel Ukrainy: tezy dopovidey mizhnar. konf.*, Dnipropetrovsk: Vyd-vo Dnipropetrov. Nats. Univ., 2006, pp. 75–78. [Барановський В.О., Александрова А.О. Распространение видов рода *Ceratothryllum* в водоемах разной степени антропогенной трансформации. У зб.: *Проблеми лісової рекультиватії порушених земель України: тези доп. міжнар. конф.*, Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2006, с. 75–78].
- Vayrak O.M. *Konспект flory Livoberezhnogo Prydniprov'ya. Sudynni roslyny*, Poltava: Verstka, 1997, 164 pp. [Байрак О.М. *Конспект флори Лівобережного Придніпров'я. Судинні рослини*, Полтава: Верстка, 1997, 164 с.].
- Vayrak O.M., Stetsyuk N.O. *Konспект flory Poltavshchyny. Vyshchi sudynni roslyny*, Poltava: Verstka, 2008, 131 pp. [Байрак О.М., Стецюк Н.О. *Конспект флори Полтавщини. Вищі судинні рослини*, Полтава: Верстка, 2008, 131 с.].
- Chorna H.A. *Flora vodoym i bolit Lisostepu Ukrainy. Sudynni roslyny*, Kyiv: Phytosociocentre, 2006, 187 pp. [Чорна Г.А. *Флора водойм і боліт Лісостепу України. Судинні рослини*, Київ: Фітосоціоцентр, 2006, 187 с.].

- Csiky J., Mesterházy A., Szalontai B., Pótóné Oláh E. A morphological study of *Ceratothryllum tanaiticum*, a new species to the flora of Hungary. *Preslia*, 2010, 82: 247–259.
- Davydenko O.N. *Izv. Sarat. Univ.*, Ser. Khimiya, biologiya, ekologiya, 2014, 14(3): 95–98. [Давиденко О.Н. Новые данные о распространении редких видов роголистников в Саратовской области и эколого-фитоценотическая характеристика их место произрастаний. *Иzv. Sarat. un-ta*, Сер. Химия, биология, экология, 2014, 14(3): 95–98].
- Dubyna D.V. *Roslynnist Ukrainy*, Kyiv: Phytosociocentre, 2006, 412 pp. [Дубина Д.В. *Рослинисті України*, Київ, Фітосоціоцентр, 2006, 412 с.].
- Dubyna D.V., Chorna H.A., Borymska E.V. *Ukr. Bot. J.*, 1985, 42(1): 56–61. [Дубина Д.В., Чорна Г.А., Боримська Е.В. *Ceratothryllum tanaiticum* Sargjev. на Україні. *Укр. бот. журн.*, 1985, 42(1): 56–61].
- Dubyna D.V., Didukh Ya.P. *Ceratothryllum tanaiticum*. In: *Ekoflora Ukrainy (Ekoflora of Ukraine)*. Ed. Ya.P. Didukh, Kyiv: Phytosociocentre, 2004, vol. 2, pp. 25–26. [Дубина Д.В., Дідух Я.П. *Ceratothryllum tanaiticum* Sargjev. Кушир донський. В кн.: *Екофлора України*. За ред. Я.П. Дідуха, Київ: Фітосоціоцентр, 2004, т. 2, с. 25–26].
- Dubyna D.V., Heyny S., Hroudova Z. *Makrofity – indikatory izmeneniy prirodnoy sredy*, Kiev: Naukova Dumka, 1993, 434 pp. [Дубына Д.В., Гейны С., Гроудова З. *Макрофиты – индикаторы изменений природной среды*, Киев: Наук. думка, 1993, 434 с.].
- Halchenko N.P. NPP Nyzhnosulskiy. In: *Fitoriznomanittya zapovidnykiv i natsionalnykh pryrodnykh parkiv Ukrainy. Natsionalni pryrodni parky*, Kyiv: Phytosociocentre, 2012, part 2, pp. 349–357. [Гальченко Н.П. НПП Нижньосульський. В кн.: *Фіторізноманіття заповідників і національних природних парків України. Національні природні парки*, Київ: Фітосоціоцентр, 2012, ч. 2, с. 349–357].
- Konспект flory Sereidnoho Prydniprov'ya. Sudynni roslyny*. Ed. V.I. Chopyk, Kyiv: Phytosociocentre, 1998, 140 pp. [Конспект флори Середнього Придніпров'я. Судинні рослини. За ред. В.І. Чопика, Київ: Фітосоціоцентр, 1998, 140 с.].
- Les D.H. *Systematics and evolution of Ceratothryllum L. (Ceratothryllaceae)*. PhD. Diss., Ohio State Univ., Columbus, 1986.
- Les D.H. The evolution of achene morphology in *Ceratothryllum (Ceratothryllaceae)*. IV. Summary of proposed relationships and evolutionary trends. *Syst. Bot.*, 1989, 14: 254–262.
- Mosyakin S.L., Fedoronchuk M.M. *Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist*. Ed. S.L. Mosyakin, Kyiv, 1999, xxiii + 345 pp.
- Smolyar N.O., Smahlyuk O.Yu., Shevchuk V.L., Solomakha V.A., Solomakha I.V. In: *Ridkisini roslyny i hryby Ukrainy ta prylehlykh terytoriy: realizatsiya pryrodookhoronnykh stratehiy: mat. IV Mizhnar. konf.*, Kyiv: Palyvoda A.V., 2016, pp. 138–140. [Смоляр Н.О., Смаглюк О.Ю., Шевчик В.Л., Соломаха В.А.,

Соломаха І.В. До поширення *Ceratophyllum tanaiticum* (*Ceratophyllaceae*) у басейні нижньої Сули. В зб.: *Рідкісні рослини і гриби України та прилеглих територій: реалізація природоохоронних стратегій: мат. IV Міжнар. конф. (16–20 травня 2016 р., Київ)*, Київ: Паливода А.В., 2016, с. 138–140].

Solomakha V.A. *Syntaksonomiya roslynnosti Ukrainy. Tretie nablyzhennia*, Kyiv: Phytosociocentre, 2008, 295 pp. [Соломаха В.А. *Синтаксономія рослинності України. Третє наближення*, Київ: Фітосоціоцентр, 2008, 295 с.]

Tsvetlov N.N. *Ceratophyllaceae* In: *Flora Vostochnoy Evropy*, St. Petersburg, 2001, vol. 10, pp. 33–38. [Цвелев Н.Н. Семейство *Ceratophyllaceae* S.F. Gray. В кн.: *Флора Восточной Европы*, СПб.: Мир и семья, 2001, т. 10, с. 33–38].

Walters K.S., Gillett H.J. *1997 IUCN Red List of threatened plants*, IUCN, Gland & The World Conservation Union, Cambridge, 1998.

Zelena knyha Ukrainy. Ed. Ya.P. Didukh, Kyiv: Alterpress, 2009, 448 pp. [*Зелена книга України*. За ред. Я.П. Дідуха, Київ: Альтерпрес, 2009, 448 с.]

Рекомендує до друку
Я.П. Дідух

Надійшла 18.10.2016

Шевчик В.Л., Соломаха І.В., Соломаха В.А.
***Ceratophyllum tanaiticum* (*Ceratophyllaceae*) в озерах дельти р. Супій (Середнє Придніпров'я)**. Укр. бот. журн., 2017, 74(4): 355–359.

ННЦ "Інститут біології та медицини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 64/13, Київ 03680, Україна

Під час обстежень ділянок заплави нижньої течії р. Супій (Черкаська обл., Україна) в акваторіях трьох озер, що знаходяться на ділянці заплави в гирловій частині лівого берега р. Супій, у місці її впадіння в р. Довгун, яка фактично є одним із залишкових та затухаючих русел Дніпра, виявлено зростання рідкісної рослини *Ceratophyllum tanaiticum*. Досліджена територія представлена заплавленими комплексами, сформованими сегментами старої заплави, притерасними зниженнями та боровою терасою. Тут трапляється багато невеличких (площею, меншою кількох ар) озер старичного походження, що наповнюються водою під час повеней, та через особливості підстилаючої поверхні (фації з тонкозернистими пісками та суглинками) дуже повільно висихають під час пізньолітніх та осінніх межень. Місцезнаходження *C. tanaiticum*, в яких він відіграє роль кондомінанта та асектатора в угрупованнях гідрофітів, цілком репрезентують такі біотопи виду, як малозарослі пересихаючі евтрофні водойми з органічними донними відкладами. Фітоценози з участю виду ідентифікують водойми як умовно чисті. Основним заходом зі збереження *C. tanaiticum* можна вважати забезпечення достатнього рівня води в першу половину вегетаційного періоду в специфічних водоймах – пересихаючих старичних заплавлених озерах.

Ключові слова: *Ceratophyllum tanaiticum*, охорона, дельта річки Супій, Середнє Придніпров'я

Шевчик В.Л., Соломаха І.В., Соломаха В.А.

***Ceratophyllum tanaiticum* (*Ceratophyllaceae*) в озерах дельти р. Супій (Середнє Придніпров'є)**. Укр. бот. журн., 2017, 74(4): 355–359.

УНЦ "Інститут біології та медицини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ул. Владимирская, 64/13, Киев 03680, Украина

При обследовании участков поймы нижнего течения р. Супой (Черкасская обл., Украина) в акваториях трех озер, находящихся на участке поймы в устьевой части левого берега р. Супой в месте ее впадения в р. Довгун, которая фактически является одним из остаточных и затухающих русел Днепра, отмечен рост редкого растения *Ceratophyllum tanaiticum*. Исследованная территория представлена пойменными комплексами, сформированными сегментами старой поймы, притеррасными понижениями и боровой террасой. Здесь встречается много небольших (площадью меньше нескольких ар) озер старичного происхождения, наполняющихся водой во время паводков, и вследствие особенностей подстилающей поверхности (фации с тонкозернистыми песками и суглинками) очень медленно высыхающих во время позднелетних и осенних межень. Местонахождения *C. tanaiticum*, в которых он играет роль кондоминанта и асектатора в группировках гидрофитов, вполне представляют биотопы вида – слабозаросшие пересыхающие эвтрофные водоемы с органическими донными отложениями. Фитоценозы с участием вида идентифицируют водоемы как условно чистые. Основной мерой по сохранению *C. tanaiticum* можно считать обеспечение достаточного уровня воды во время первой половины вегетационного периода в специфических водоемах – пересыхающих старичных пойменных озерах.

Ключевые слова: *Ceratophyllum tanaiticum*, охрана, дельта реки Супой, Среднее Приднепровье